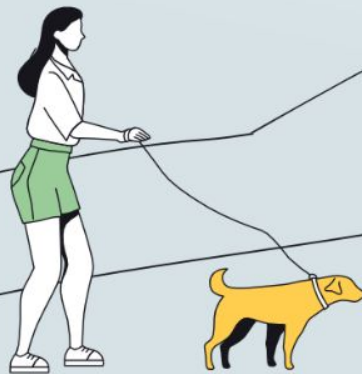

ЕКОНОМІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

для розвитку Бородянської селищної
територіальної громади

Бородянська громада, попри кризу, має потенціал стати збалансованим передмістям з туристично-рекреаційним потенціалом за умови реалізації рекомендацій щодо приваблення бізнесу та населення.

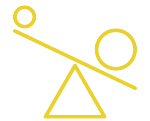
Бородянська громада знаходиться в кризовому стані, що підтверджується **зменшенням людей працездатного віку, відсутністю робочих місць, низьким доходом на душу населення.**

Без рішучих дій ситуація може погіршитися – до 2030 року є ризик закриття до 7 шкіл через нестачу учнів, збільшення кількості людей пенсійного віку

Дослідження поєднало в собі погляди на громаду як зсередини (внутрішній підхід), так і ззовні (зовнішній підхід), дозволило виявити її можливості для розвитку. На основі досвіду інших громад Київської області та передмість столиць Центрально-Східної Європи, План комплексного відновлення та Стратегію розвитку Київської області, низку глобальних трендів, результати глибинних інтерв'ю та фокус-груп, було зроблено висновок, що **Бородянська громада має потенціал стати збалансованого передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом.**

SWOT-аналіз показав, що **сильні сторони та можливості громади переважають над слабкими сторонами та загрозами**, а виконання запропонованих рекомендацій допоможе зменшити негативні фактори.

Перспективними напрямками для залучення нового бізнесу в громаду є **енергетика, виробництво листового скла, розвиток складських господарств, переробка сільськогосподарської продукції, сільськогосподарське машинобудування, реабілітаційні центри** та ін.

Візія розвитку **громади**, яка враховує зміни клімату та екологічні аспекти, **стане основою для створення її бренду**, що підвищить впізнаваність і привабливість для інвесторів і нових мешканців.

Послідовне **виконання запропонованих рекомендацій** сприятиме зростанню емоційної та інвестиційної привабливості Бородянської громади, що **посилить її конкурентоспроможність і стимулюватиме подальший розвиток.**

Бородянська громада переживала тривалу кризу через втрату населення, яку посилювала окупація у 2022 році.

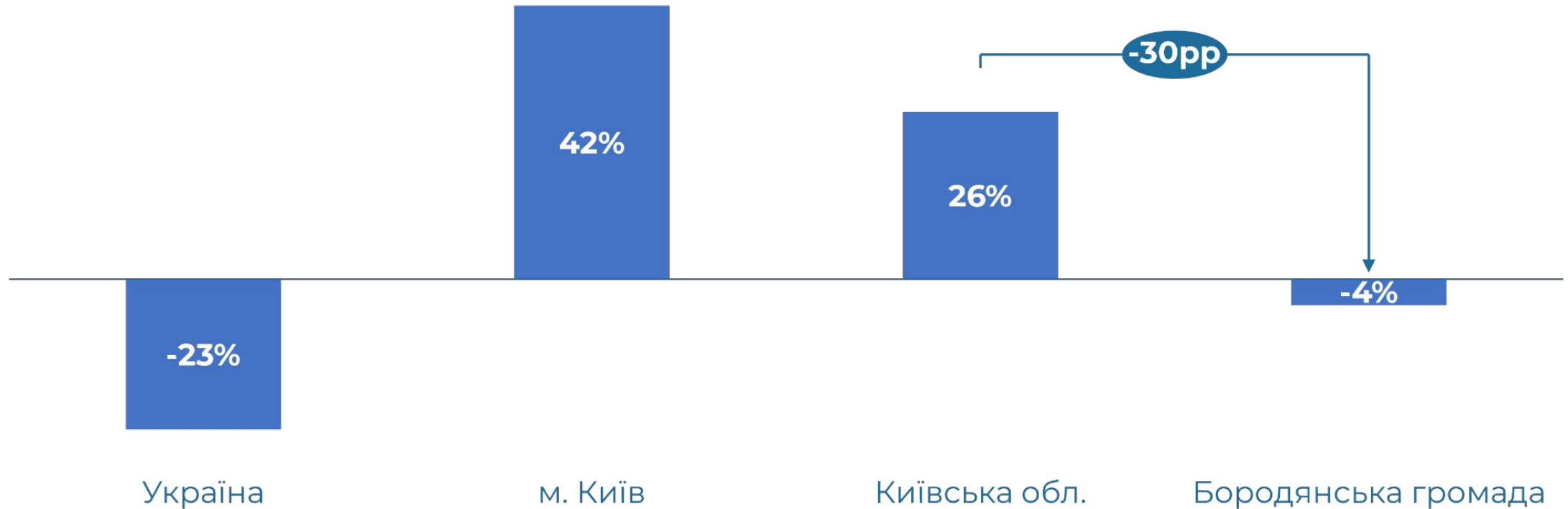

Рисунок 1. Ріст населення України, Київської області, м. Києва Бородянської селищної громади у 2001-2021 роках, %

Через міграцію людей до Києва та області кількість населення в громаді, особливо **частка молоді, зменшується.**

Щільність населення в громаді **нижча**, ніж у середньому по Україні та Київській області, що свідчить про **нереалізований потенціал розселення.**

Через високу частку пенсіонерів, серед яких є люди з інвалідністю та ліквідатори аварії на ЧАЕС, **кількість економічно активного населення скорочується.**

Джерело: дані розраховані компанією Saturday Team на даних Укрстат, бази перепису населення 2001 року, результатів дослідження кількості населення в 2019 році ("електронний перепис") та даних щодо кількості населення, наданих селищною радою.

Бородянська громада впродовж останніх років має низьку фіскальну віддачу, що також посилює кризове становище регіону.

Фіскальна віддача – співвідношення доходів бюджету громади (без трансфертів) до площі громади чи до її населення

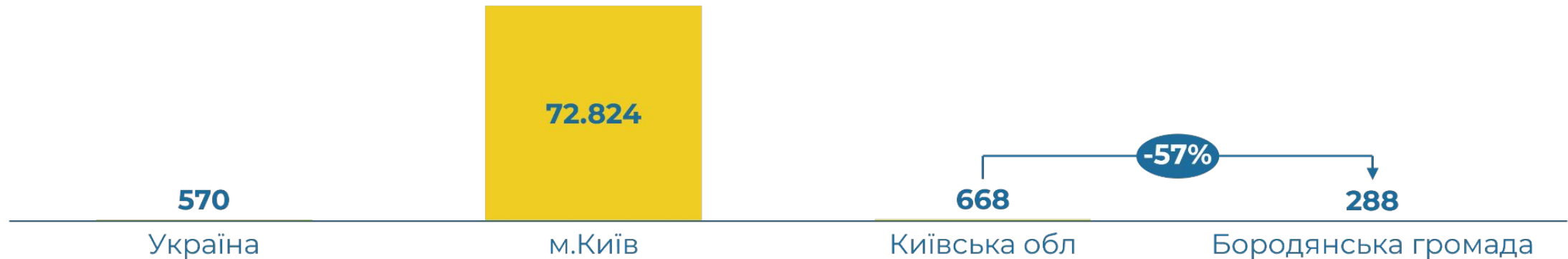

Рисунок 2. Фіскальна віддача бюджетів територіальних громад на квадратний км в Україні, Київській області, м. Києві та Бородянській селищній громаді у 2021 році (доходи територіальних бюджетів без міжбюджетних трансфертів), тис. грн на квадр. км

Фіскальна віддача на особу є на 29% нижчою за середню в Київській області, що пояснюється складом населення (мало молоді та багато пенсіонерів) та аграрною спрямованістю громади.

Фіскальна віддача бюджету на 1 км² у 2021 році була **меншою на 57%** за середню у Київській області, що відображає проблему неефективного використання землі бізнесом, можливим високим рівнем тінізації, неефективним адмініструванням податків.

За незмінних умов до 2030 року через зменшення кількості населення є ризик закриття до 7 шкіл та до 7 дитсадків, скоротити 236 працівників. Мінімальні втрати бюджету при цьому становитимуть до 11% від доходів.

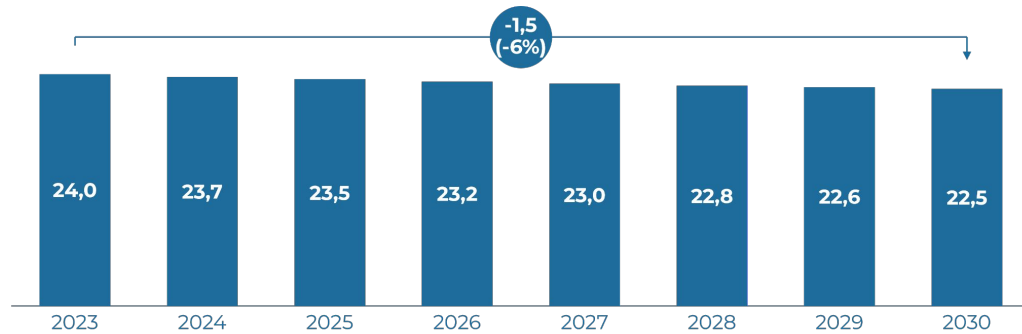

Рисунок 3. Прогноз динаміки кількості населення в Бородянській селищній громаді до 2030 року за відсутності екстраординарних подій, тис. осіб

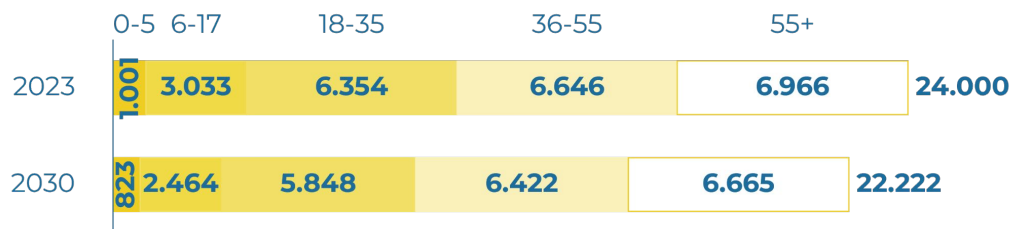

Рисунок 4. Прогноз динаміки кількості населення в Бородянській селищній громаді до 2030 року за віковими групами за відсутності екстраординарних подій, тис. осіб.

Джерело: дані розраховані компанією Saturday Team на базі інформації, яку надала селищна рада, Регіональному демографічному прогнозу Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України для Київської області.

У розрізі вікових груп:

- **дітей віком до 6 років, які відвідують дитячі садки, стане менше на 178 осіб, що може призвести до закриття до 7 садків, де працює близько 101 особа.**
- **дітей віком від 6 до 18 років стане менше на 569 осіб, через що під загрозою закриття опиняться до 7 шкіл, у яких працюють 135 осіб.**

1. З одного боку, це скоротить витрати громади, але з іншого – у довгостроковій перспективі **громада втратить значно більше через зменшення населення.**

1. **Через скорочення кількості населення громада втратить** приблизно 17 мільйонів гривень (у цінах 2021 року), що становить **близько 11% бюджетних доходів** без урахування міжбюджетних трансфертів. Ця сума буде ще більшою, оскільки не враховує втрати від скорочення кількості персоналу закритих шкіл та дитсадків

Що потрібно зробити для успіху громади? Підвищити її економічну незалежність, створити комфортні умови для життя мешканців і зміцнити їх емоційний зв'язок із громадою.

Фактори успішного передмістя	Інструменти досягнення
Сформована візія передмістя як основа його бренду	розроблення бачення майбутнього розвитку громади, а згодом і її бренду, що допоможе підвищити впізнаваність громади
Достатня кількість робочих місць із високою заробітною платою	залучення інвесторів для відкриття нових підприємств, транспортно-логістичних центрів, а також стимулювати розвиток малого бізнесу серед місцевих жителів
Доступне житло	досягнення домовленостей із забудовниками щодо активного будівництва житла, пропонуючи варіанти для різних людей із різними рівнями доходів
Розвинена соціальна інфраструктура	розвиток навчальних закладів (дитячі садки, школи, професійно-технічні училища/коледжі), закладів охорони здоров'я, закладів культури, закладів торгівлі й харчування та ін.
Інфраструктура розваг	залучення інвесторів для створення місць відпочинку та розваг мешканців, у першу чергу молоді, таких як ТРЦ з кінотеатрами, боулінгом, гідропарків тощо

Як ми підійшли до вирішення проблеми? Подивилися на проблему громади ззовні та зсередини.

Зовнішній підхід

1. **Аналіз передмість столиць Центрально-Східної Європи** – проаналізували 110 передмість столиць Центрально-Східної Європи (Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Польщі, Румунія, Сербія, Словаччина, Угорщина та Чехія), вивчили їхні функції, розподілили за категоріями та дослідили найкращі практики розвитку громад.
1. **Урахування світових трендів** – розглянули світові тенденції, зокрема урбанізацію, міграції через зміну клімату, післявоєнну відбудову України та вступ до ЄС, проаналізували, як розвиток науки, техніки, транспорту та логістики впливатиме на громаду.
1. **Громада в контексті Плану комплексного відновлення та Стратегії розвитку Київської області** – проаналізували ініціативи щодо відбудови Київської області, щоб врахувати їх у плані економічного розвитку громади.

Внутрішній підхід

1. **Думка мешканців щодо розвитку громади до 2030 року** – провели 15 інтерв'ю та фокус-групи з підприємцями, представниками освіти, медицини, громадського сектору, старостами та молоддю громади. Визначили 4 основні візії майбутнього розвитку громади.
1. **Роль громади серед громад області** – проаналізували 37 громад Київської області, розташованих у радіусі 60 км від Києва, і дослідили їхні функції та категорії.

Погляд на громади: 10 функцій передмість в 60 км від столиці – від передмість з потенціалом, що потребує розвитку до збалансованих та елітних.

Функції розглянутих передмість (на базі 10 країн ЦСЄ та України):

Елітне передмістя – передмістя з житловою зоною для людей із високим рівнем доходу.

Спальне передмістя – житлове передмістя з роботою в столиці.

Гібридне передмістя – передмістя з місцевою зайнятістю та роботою в столиці, мало розваг.

Монопрофільне передмістя – передмістя, що має домінантне виробництво.

Збалансоване передмістя – передмістя із комфортним середовищем проживання та створеними робочим місцями – промисловими зонами та транспортно-логістичними хабами.

Туристично-рекреаційне передмістя – рекреаційне й курортне передмістя, де можна відпочити та відновитися.

Передмістя з потенціалом, що потребує розвитку – передмістя, які створюють непогані умови життя, але їх потрібно розвивати далі для збільшення привабливості серед населення.

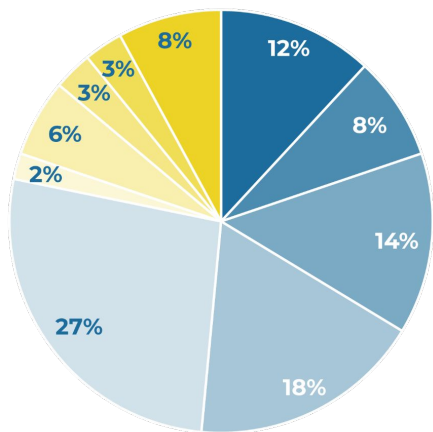
Гібридне передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом – передмістя з місцевою зайнятістю та роботою в столиці, що має туристично-рекреаційну привабливість.

Збалансоване передмістя з туристичним потенціалом – передмістя з поєднанням комфортних умов життя, розвиненими виробничими потужностями та туристично-рекреаційною привабливістю.

Інфраструктурно-залежне передмістя – передмістя, сформоване навколо важливого інфраструктурно об'єкта.

ФУНКЦІЇ ПЕРЕДМІСТЬ

Зовнішній підхід 1.0: аналіз 110 передмість у 10 столицях ЦСЄ показує, що найпоширеніші типи передмість це збалансовані (27%) та збалансовані з туристично-рекреаційним потенціалом (18%). Найрідше зустрічаються передмістя з потенціалом, що потребує розвитку (2%), елітні (3%) та монопрофільні (3%) передмістя.

- Туристично-рекреаційне передмістя
- Гібридне передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом
- Гібридне передмістя
- Збалансоване передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом
- Збалансоване передмістя
- Передмістя з потенціалом, що потребує розвитку
- Інфраструктурно- залежне передмістя
- Монопрофільні передмістя
- Елітне передмістя
- Спальне передмістя

Рисунок 5. Загальна статистика розподілу передмість 10 столиць ЦСЄ

Джерело: дані розраховані компанією Saturday Team на базі інформації щодо передмість Варшави, Вільнюса, Белграда, Братислави, Будапешта, Бухареста, Праги, Риги, Софії, Таллінна.

- **Збалансоване передмістя** (27% випадків) забезпечує комфортне проживання, розвинену інфраструктуру, достатню кількість робочих місць.
- **Збалансоване передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом** (18%) поєднує туристичний розвиток з житловими функціями та сильним виробництвом.
- **Гібридне передмістя** (14%) поєднує житлову, комерційну та виробничу зони, однак жителі не в змозі знайти там достатньо роботи та/чи розваг.
- **Туристично-рекреаційне передмістя** (12%) приваблює туристів природними та історичними пам'ятками, курортами, рекреаційними зонами.
- **Гібридне передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом** зустрічається у 8% випадків.
- Одні з найменших часток займають **інфраструктурно-залежні передмістя** (6%), **монопрофільні передмістя** – 3%, що сконцентровані навколо одного важливого інфраструктурного чи промислового об'єкта, та **передмістя з потенціалом, що потребує розвитку** (2%).
- **Елітні передмістя** (3%) та **спальні передмістя** (8%) – розташовані найближче до столиць, в межах 20 км.

Колишні сільськогосподарські та монопрофільні передмістя часто стають місцем житлової забудови, що може перетворити їх на спальний район або на збалансоване чи гібридне передмістя.

Зовнішній підхід 2.0: відбудова України та Київської області, вступ до ЄС створюють можливості для громади – розвиток кластерів (скляний, аеропорт у Білій Церкві) і доступні напрями фінансування від ЄС (альтернативна енергетика, професійна освіта, підтримка ветеранів, технологічні бізнеси).

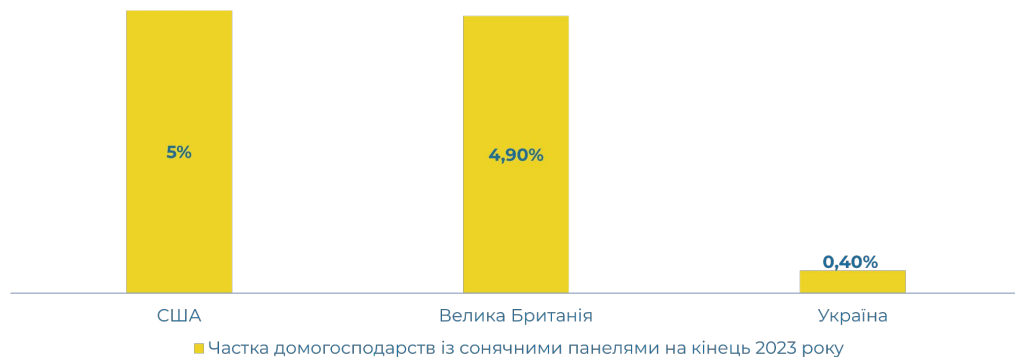

Рисунок 6. Статистика кількості домогосподарств із сонячними панелями на кінець 2024 рік

Насамперед **громаді варто врахувати основні напрями UFP** та інших документів щодо вступу до ЄС і включити у стратегію свого розвитку ті, які є цікавими та передбачають фінансування зі сторони ЄС: зміцнення енергетичної інфраструктури, термомодернізація будівель, розвиток альтернативної енергетики, підтримка ветеранів, відкриття центрів професійної освіти тощо.

У стратегію розвитку громади буде корисним включити **ініціативи** щодо відновлення Київської області, зокрема **зі створення та розвитку кластерів** (аеро, скляного, меблевого, луб'яних культур, переробки відходів).

Важливо враховувати науково-технічний розвиток як у своїй розбудові (будівництво велодоріжок, розвиток електротранспорту) так і в залученні технологічних компаній (виробники дронів чи сонячних панелей, розвиток бізнесу складських потужностей).

Зовнішній підхід 3.0: урбаністичні міграції можуть створити додаткові можливості у 2030-х роках.

Тренд **урбаністичної міграції** спричиняє щотижневий переїзд близько 1 мільйона людей до міст, що збільшує рівень урбанізації.

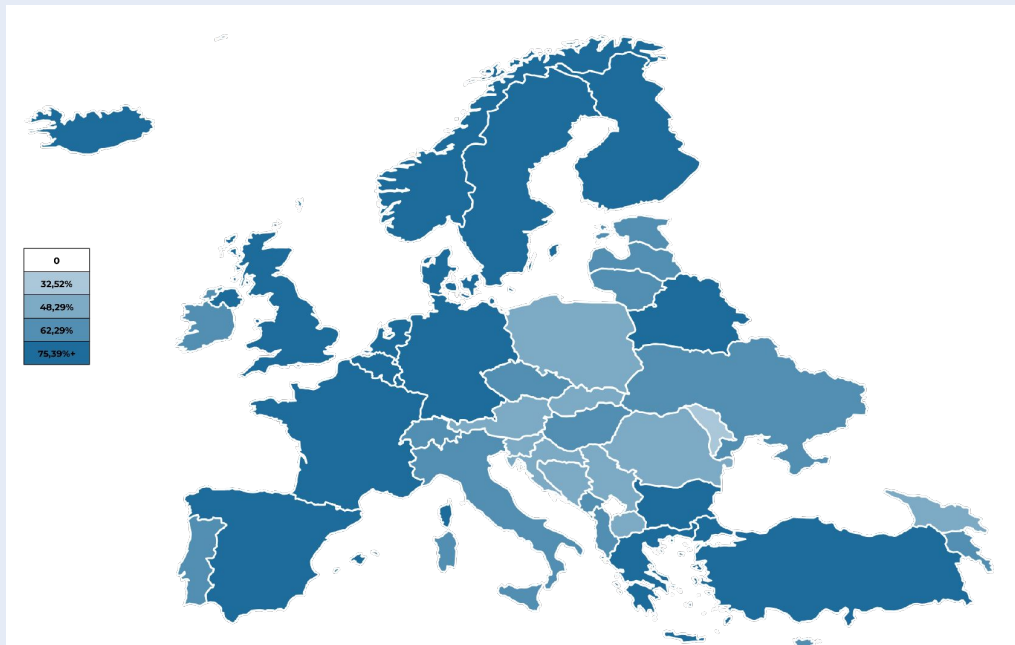

Рисунок 7. Міське населення (% від загального населення) у Європі, 2023

На початок 2022 року **в Україні 70% населення проживало в містах**, тоді як **у ЄС – 76%**. У країнах з більшою площею і кількістю населення рівень урбанізації вищий (82% у Франції), також рівень урбанізації зростає у країнах з більш суворим кліматом: Норвегія – 84%, Фінляндія – 86%.

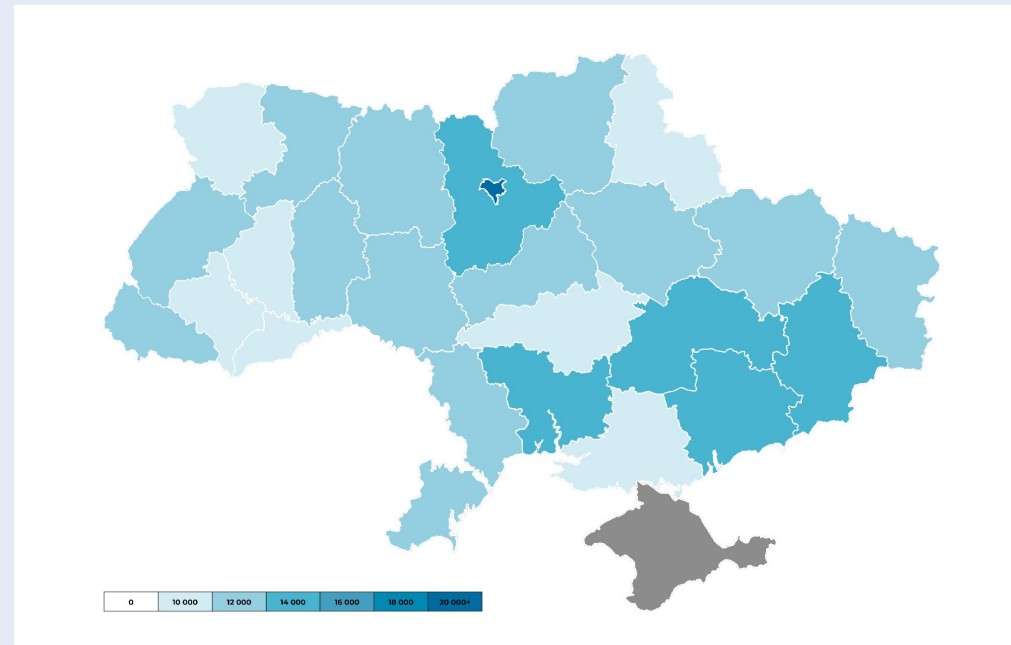

Рисунок 8. Середньомісячна зарплата по регіонах України у січні 2022, грн
**без урахування окупованих територій (АР Крим, частини Донецької і Луганської областей).*

Найбільший **приріст населення очікується в Києві, Львові та Дніпрі**, бо міста мають вищі, ніж в середньому по Україні заробітні плати та кращі можливості для кар'єрної реалізації.

Зовнішній підхід 3.0: тема клімату та екології може стати в основі історії успіху громади (є підтримка громади, гранти ЄС).

Тренд **кліматичної міграції** відобразатиметься як мінімум в двох напрямках: морському (затоплення до 1,5 млн га територій України через підняття рівня моря до 2100 року) та сухопутному (потепління – через 60 років клімат Києва може нагадувати клімат півночі Італії в районі Феррари).

Кліматичні зміни мають бути враховані при:

- *веденні сільського господарства* – деякі південні культури пересуватимуться все ближче до півночі. Наприклад, у 2023 році областю-лідером з вирощування баштанних культур стала Полтавщина, а на Чернігівщині виробляють одне з найкращих вин України;
- *містобудуванні* – плани розвитку та відбудови територій повинні враховувати зміни клімату та підняття рівня моря;
- *плануванні заходів з благоустрою міст* – створення парків, збільшення зелених насаджень (найчастіший запит від мешканців Бородянської громади – це відбудова будинків та облаштування більшої кількості парків);
- *перегляді будівельних норм* – сприяння поширенню практики садів на дахах та дахів з охолоджувальним покриттям (cool roof), щоб зменшити енергоспоживання будівель.

Кліматичні зміни, хоча і несуть негативний характер, але врахування цих трендів під час відбудови надає Бородянській громаді додаткові можливості для покращення іміджу, який приваблюватиме нових мешканців – парки, високі дерева, централізоване кондиціонування, енергоощадне покриття дахів тощо.

Внутрішній підхід 1.0: 15 фокус-груп і глибинних інтерв'ю (молодь, громадські організації, лікарі, освітяни, бізнес, управлінці тощо). Бачення 4 потенційних функцій громади – збалансоване, монопрофільне, спальне та туристично-рекреаційне передмістя.

Проблеми, які були і до повномасштабного вторгнення:

- поганий стан доріг (ця проблема була озвучена на **всіх** інтерв'ю);
- невирішена проблема із звалищами відходів;
- низькі зарплати, особливо в сферах охорони здоров'я та освіти;
- високе навантаження на місцевий бюджет зі сторони освіти та охорони здоров'я;
- вплив молодих кадрів із сфер освіти та охорони здоров'я;
- недостатня комунікація між місцевою владою, бізнесом та громадськими організаціями, перебування індустріального парку в комунальній власності, а не в приватній, викликає настороженість;
- мала кількість паркових зон (прозвучало на половині інтерв'ю).

Проблеми, які виникли після повномасштабного вторгнення:

- виїзд жителів громади через відсутність житла, війну, мобілізацію (ця проблема була озвучена на **всіх** інтерв'ю);
- повільна відбудова житлової інфраструктури;
- сильна енергозалежність;
- проблеми з бронюванням.

Бачення Бородянки в 2030 році серед опитаних поділилося на 4 основні бачення:

Збалансоване
передмістя

Монопрофільне
передмістя

Спальне передмістя

Туристично-рекреаційне
передмістя

Внутрішній підхід 2.0: Аналіз та розподіл громад Київської області. Переважання гібридних передмість, мала кількість збалансованих і наявність передмість з потенціалом, що потребує розвитку (у т.ч. Бородянська громада).

Рисунок 9. Загальна статистика розподілу передмість Києва

Джерело: розрахунки здійснені на основі аналітики компанії Saturday Team на основі вивчення соціально-економічного стану 37 громад Київської області, центри яких знаходяться в 60 км поїздки на авто від Києва. Були використані дані статистики та інтерв'ю з жителями громад.

Для кращого розуміння розвитку Бородянської громади ми порівняли **37 громад Київської області**, які знаходяться у радіусі ~60 км від столиці. Аналіз цих громад вказує на різноманітність їхніх економічних показників та статусу. **Найбагатшими є інфраструктурно-залежні (5%) та елітні громади (5%)**, такі як Гірська та Козинська, вони мають високі доходи та розвинену інфраструктуру. Найбільшою є кількість **гібридних громад (30%)**, у яких не погано розвинена інфраструктура, є робочі місця, проте їх недостатньо для всіх мешканців громади (Бориспільська, Вишнева тощо). Ці передмістя, як і **гібридні з туристично-рекреаційним потенціалом (19%)**, **збалансовані (11%)** і **спальні (11%)** та **монопрофільні (3%)** показують **середні економічні результати**. **Найбіднішими є туристично-рекреаційні передмістя (3%)**, наприклад, Димерська громада, та **передмістя з потенціалом, що потребує розвитку (14%)**: Бишівська, Калитянська (громади із сильним впливом порівняно невеликого аграрного бізнесу).

Бородянська громада – колишня монопрофільна громада, також належить до категорії “Передмістя з потенціалом, що потребує розвитку”, демонструє низькі доходи на особу та меншу густоту населення порівняно з іншими громадами.

Ріст доходів бюджету громади залежить від кількості залучених підприємств з гідною зарплатою: людям – робота та достаток, громаді – населення та податки.

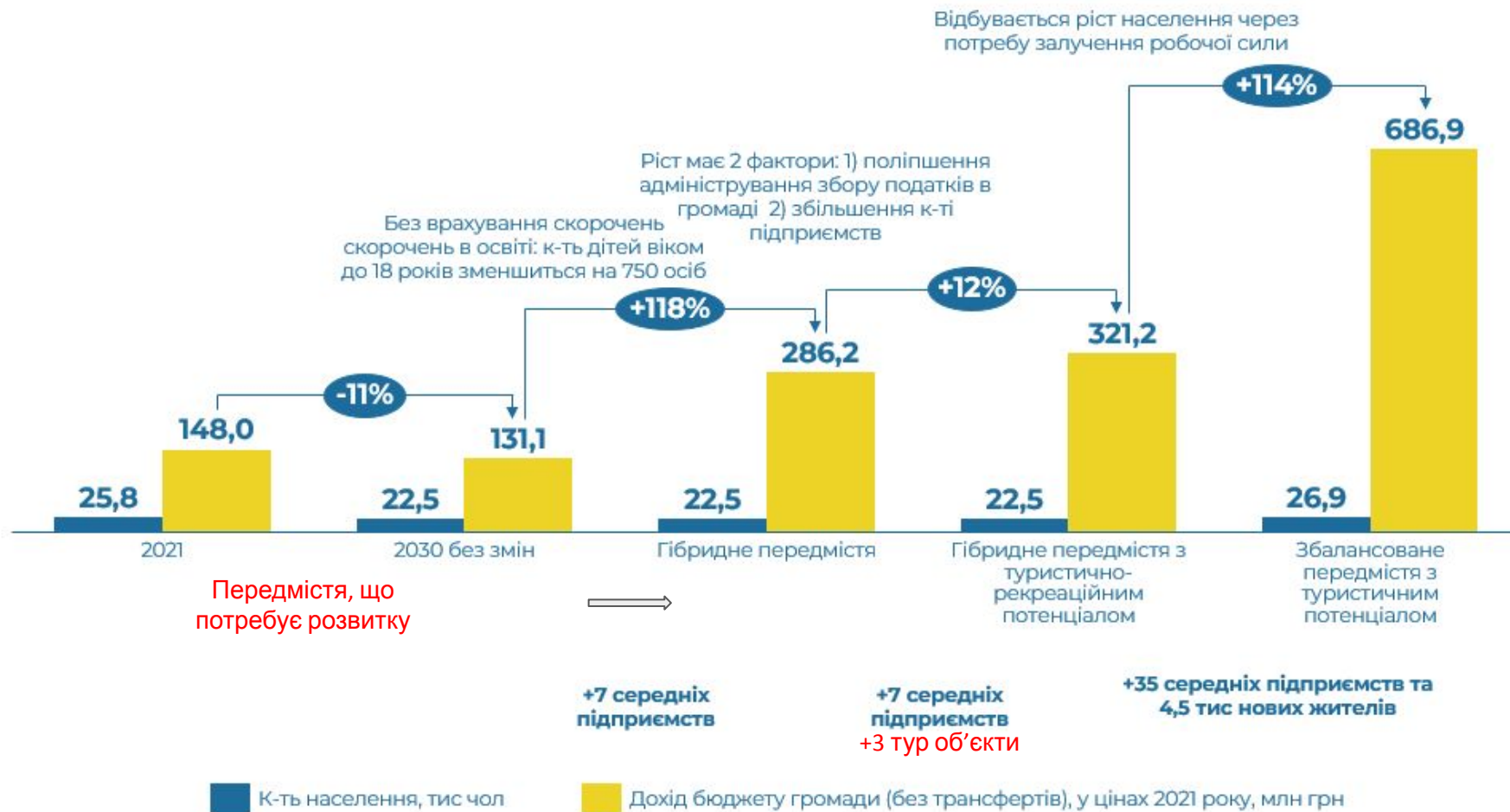

Рисунок 10. Вплив реалізації сценаріїв розвитку громади на бюджет громади та кількість населення

Джерело: розрахунки здійснені компанією Saturday Team на основі даних Openbudget (взято дані щодо доходів бюджету без трансфертів на "мирний" 2021 рік, даних щодо кількості підприємств, які сплачують податки за 2023 від Київської обласної державної адміністрації.

Поступовий розвиток Бородянської громади, значно покращить її економічний стан і підвищить привабливість в очах потенційних мешканців.

Перехід із нинішнього стану до **гібридного передмістя**:

- поліпшення адміністрування податків;
- +7 еквівалентів середніх підприємств, що сплачують податки.

Перехід від Гібридного передмістя до **гібридного передмістя із туристично-рекреаційним потенціалом**:

- +7 еквівалентів середніх підприємств, що сплачують податки;
- +3 нові туристичні атракції (Городок, "Бородянський півник", пам'ятки війни тощо).

Перехід від гібридного передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом до **збалансованого передмістя з туристично-рекреаційним потенціалом**:

- +35 еквівалентів середніх підприємств, що сплачують податки;
- залучення +4,5 тис. нових жителів.

Громада приваблює інвесторів зручним розташуванням, рекреаційними можливостями та дешевою робочою силою, населення – чистим довкіллям. Для досягнення успіху громада повинна продемонструвати свої переваги як інвесторам, так населенню.

S

- «Варшавська» траса до Польщі з виходом до країн Балтії;
- наявність залізничної інфраструктури;
- близько 4-5 тисяч робочої сили, що працює в сусідніх громадах, яка може коштувати майже на -20% менше, ніж в Києві;
- можливості для реалізації енергетичних проєктів;
- наявність бізнесів, які можуть стати частиною ланцюга поставок для інших бізнесів;
- наявність поблизу родовищ кварцового піску та торфу;
- рекреаційно-туристичні об'єкти (пам'ятки війни, Городок, археологія), створення нових («Бородянський півнік»), летовище;
- до 30% залісної площі громади та природно-заповідний фонд;
- екологічно свідоме населення;
- оновлені школи та наявність іншої навчальної інфраструктури;
- сильна база спортивних тренерів;
- наявність інфраструктури для реабілітації;
- світова впізнаваність Бородянки (+міста-побратими).

- віддаленість від Києва (57 км трасою, до 45-60 хв у дорозі);
- поганий стан дорожнього покриття;
- негативний досвід окупації: існує думка “Дійшли раз – можуть дійти і вдруге”;
- відсутність електрогенеруючих потужностей;
- низька родючість ґрунтів, в той час як 50% території громади – землі сільськогосподарського призначення.
- дефіцит житла;
- міграція молоді з громади через відсутність перспектив для працевлаштування.
- проблеми зі сховищами пестицидів та відходами.

W

O

- очікувана хвиля міграції населення до столиці (після закінчення війни, вступу до ЄС);
- очікуваний ріст інтересу до України та її туристичних об'єктів (особливо пов'язаних із війною);
- наявність категорій жителів, яким не потрібно/не хочеться бути в Києві часто і які б хотіли жити в екологічно-чистій зоні (IT-спеціалісти, мами з дітьми, багаті пенсіонери за віком, військові пенсіонери на реабілітації, спортсмени) або не мають вибору (військові, які отримали квартиру, працівники навколишніх підприємств);
- підвищена увага міжнародних донорів до екологічної тематики, зміни клімату;
- державні програми та підтримка міжнародних партнерів після війни – гранти, допомога у відновленні регіону.

- ризик повторної окупації;
- торф'яні пожежі.

T

Порівняння потенційних підприємств, які можуть бути цікаві громаді.

Параметри	Сонячна електростанція	Завод із виготовлення листового скла флоат-методом	Склади класу А	Завод із виготовлення с/г техніки	Центр з догляду за дітьми з інвалідністю
Площа території	13 га	19-38 га	6 га складів + 4 га додатково (територія автостоянок, адмінприміщення)	4-11 га	0,25 га
Кількість працівників	2 особи	340-450 осіб	180 осіб	50-200. осіб	50-250 осіб
Навантаження	6 МВт (виробництво)	0,25 МВт (споживання лерової печі)	0,15 МВт	0,15-0,75 МВт	0,03-0,1 МВт*год в рік (споживання)
Інвестиція	€4,5 млн	\$200-250 млн	€34 млн	€11-80 млн	€10-150 млн
Окупність	5-7 років	5-10 років	8,5 років	5-10 років	Від 3 років
Переваги громади, що використовує інвестор	<ul style="list-style-type: none"> 1. Наявність земель для СЕС. 2. Прихильність низки старостатів до проекту. 3. Достатня інсоляція (у області > 56 СЕС на «зеленому тарифі»). 4. Наявність потенційних споживачів на місці 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Наявність поряд робочої сили, яка спеціалізується на роботі зі склом (Пісківка, Мирча). 2. Наявність кар'єру високоякісного піску, з якого можна виготовляти навіть деякі види кришталю (Мирча). 3. Близькість експортної траси М-07 «Варшавська траса», залізниця 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Знаходження поза межами Києва поряд із трасою М-07 2. Наявність інфраструктури 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Наявність кваліфікованої робочої сили. 2. Хороша логістична розв'язка (траса з виходом до країн Балтії та залізниця) 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Близькість до Києва. 2. Екологічно чиста зона. 3. Наявність кваліфікованої робочої сили (ресурсно-інклюзивний центр)
Економічний ефект для бюджету громади	€0,1 млн	€9,9 млн	€5,3 млн	€1,5 млн	€1,5 млн

Візія громади має стати основою для формування її бренду, створюючи емоційний зв'язок із мешканцями та приваблюючи нових.

Для підвищення привабливості громади доцільними є такі **заходи**:

1

Підвищення відкритості громади, зокрема органів самоврядування, і сприяти гостинності жителів до новоприбулих.

2

Розроблення візії громади з акцентом на екологічній тематиці та зміні клімату, враховуючи наявні особливості громади, зокрема:

- велика кількість лісів, природоохоронні території (заказник «Бурковиця») та водойми;
- відомість громади серед зовнішніх спонсорів;
- прихильність жителів до екологічної тематики;
- відсутність екологічно забруднюючого виробництва;
- близькість до громад, які позиціонують себе як «місто-сад»;
- сезонний приїзд до 10 тисяч «дачників» кожного літа, які створили сприйняття громади як частково «дачної».

3

Брендинг громади – перетворення візії громади на її бренд, що відображає унікальність і створює емоційний зв'язок.

4

Просування візії та бренду громади серед жителів, інвесторів, влади та міжнародних спонсорів через ЗМІ, культурні заходи тощо.

Синергетичного ефекту для громади можна досягти завдяки одночасній реалізації емоційного та інвестиційного напрямів.

Робота над емоційною привабливістю:

1. **Сформулювати візію громади** як **екологічну та дружню до клімату**, що дозволить **вирішити проблемні питання**, щодо екологічної ситуації в громаді:
 - **відновлення торфовищ** для запобігання пожежам;
 - передача **сміття на переробку** у громади, де планується відкриття сміттєпереробних заводів.
 1. Активно **популяризувати візію** громади через ЗМІ.
 2. Досягнути **домовленостей із забудовниками** щодо **екологічного будівництва** відповідно до стандартів, що дозволить:
 - **подолати дефіцит житла**, забезпечити житлом молодих спеціалістів у сфері освіти та медицини;
 - враховувати **інклюзивність** в інфраструктурі.
 1. Шукати **грантові можливості** для проєктів щодо екології та зміни клімату.
 2. Розширити зелені зони, **озеленити території** (можна відразу після інвентаризації земель).
 3. Сприяти **туристичній цікавості** до громади – розвиток еко-туризму та меморізація емоційно важливих подій.

Робота над інвестиційною привабливістю:

1. Визначити **візію** розвитку громади, зокрема, бізнесів, які громада хоче залучити.
2. Провести **інвентаризацію** земель.
3. Провести дослідження **кваліфікації робочої сили** громади.
4. Оцінити потенціал для **енергетичних проєктів** у громаді.
5. Співпрацювати з Міносвіти та корпоративним сектором щодо підготовки унікальних кадрів **профтехосвіти**, які будуть потрібні громаді та корпорації.
6. Розробити **інвестиційний паспорт** громади українською та англійською, визначивши відповідальних за зв'язки з інвесторами.
7. **Популяризувати** інвестиційний паспорт громади (розсилки у штаб-квартири корпорацій в Україні та за кордоном, конференції, візити для інвесторів тощо). Внести досягнення з популяризації інвестиційного паспорту в KPIs посадових осіб.
8. Усунути бар'єри для входу бізнесу в громаду (**дороги**, генеруючі потужності, підключення, сховища пестицидів, торф'яники).

